

Ondernemen voor brede welvaart

De ondernemersagenda voor herstel en groei

MKB-Nederland en VNO-NCW

Maart 2021

Ondernemen voor brede welvaart

De ondernemersagenda voor herstel en groei

Inhoud

Voorwoord	
Ondernemen voor brede welvaart: De Ondernemersagenda voor herstel en groei	7
1. Corona Herstelpakket	9
2. De structurele uitdaging na het herstel: snellere groei van het mkb	13
2.1 Fiscaal: een gerichte inzet op groei	15
2.2 Financiering: een rijker en gevarieerder financieringslandschap, met een minder centrale rol voor de banken.	17
2.3 Regeldruk: van complexe regulering naar eenvoudige en hanteerbare regelgeving.	20
2.4 Sociaal: van alles ophangen aan het vaste contract naar eerlijker verdelen van risico's en lasten.	22
2.5 Transities: van 'top down' opgelegde verandering naar het mobiliseren van ondernemerschap	24
2.6 Omgeving: van verdrukking naar meer fysieke ruimte om te ondernemen in een veilige omgeving.	29

Voorwoord

Ondernemen voor brede welvaart: De ondernemersagenda voor herstel en groei

Met de onlangs uitgebrachte Agenda NL 2030 'Ondernemen voor brede welvaart' hebben VNO-NCW en MKB-Nederland aangegeven hoe we denken dat ons land tegen 2030 een hogere brede welvaart kan bereiken. Onze ambities voor 2030 gaan over inkomens- en werkzekerheid, verduurzaming én bloeiend ondernemerschap met een sterk verdienvermogen.

Wij geloven in die agenda, maar willen we die kunnen realiseren, dan moeten we de realiteit van vandaag onder ogen zien: ondernemers moeten door de grootste crisis na de Tweede Wereldoorlog zien te komen en daarvan herstellen. Op dit moment hopen we dat in de tweede helft van dit jaar in ons eigen land corona als gezondheids crisis overwonnen is. Wereldwijd is dat een heel ander verhaal, omdat het vaccineren van 7,8 miljard mensen nog zeer veel tijd zal gaan vergen. En dat heeft natuurlijk gevolgen voor het economische herstel (zie box).

BOX

ONZEKERHEDEN VOOR ECONOMISCH HERSTEL

In een recente studie noemt de OECD het tempo van wereldwijde vaccinatie als één van de grote onzekere factoren voor economisch herstel. Daarnaast heeft de COVID-crisis stevige effecten op de internationale waardeketens. Op korte termijn is het effect dat de ketens trager, en daarmee kostbaarder, verlopen door alle restricties¹. Dit effect zal zeker dit jaar en volgend jaar nog wel spelen. Daarnaast denken veel economen dat er ook daarna en op langere termijn negatieve effecten zijn doordat bedrijven de ketens gaan verleggen².

Een open economie als de Nederlandse is bovendien ook sterk afhankelijk van hoe andere landen zich economisch herstellen. Voor minimaal 3 landen in onze top 10 van handelspartners zijn de voorspellingen allerminst rooskleurig (Italië, Spanje, VK)³.

Deze onzekerheden maken dat ook veel bedrijven in Nederland investeringen uitstellen en herstelplannen vooruitschuiven. De uitholling van het eigen vermogen en de aanzienlijke schuldenberg die vele bedrijven hebben, belemmeren bovendien een krachtig herstel. De conclusie kan niet anders zijn dan dat een echt herstel uit deze crisis meerdere jaren zal vergen.

Onze inschatting is dat pas tegen 2024 onze bedrijven weer op een niveau van activiteiten zullen zitten die zij zonder corona zouden hebben bereikt. Met de steunpakketten zijn veel bedrijven aan het infuus gegaan. Zij hebben daarmee hun medewerkers en schuldeisers voor een belangrijk deel kunnen betalen, maar ze kwamen er elke dag aan tekort. Schulden zijn enorm opgelopen, vermogens verdampt. Vanuit die positie is het niet eenvoudig om snel te herstellen.

Daarbij is Nederland een open economie. Onze ecosystemen van grote, middelgrote, midden- en kleinere bedrijven zijn sterk. Maar wanneer het nog jaren duurt voordat de internationale handel zich herstelt, zal via de ecosystemen ook het midden- en kleinbedrijf nog jaren nodig hebben om echt te kunnen herstellen.

¹Zie <https://www.cips.org/supply-management/opinion/2020/september/three-longterm-supply-chain-impacts-from-covid/>

²Zie ook CPB (2020)

³OECD (2021), OECD Economic Outlook, Interim Report March 2021

Het spreekt voor zich dat de komende regeringsperiode vooral in het teken zal staan van HERSTEL. Daarbij past geen beleid van lastenverzwaringen dat daar haaks op staat. Dit des te meer niet omdat een groeiend midden- en kleinbedrijf in sterke ecosystemen met grotere bedrijven één van de krachtigste motoren is om onze brede welvaartsambities te realiseren. Zoals in onze Agenda NL 2030 uiteengezet, was er ook pre-corona al te weinig doorgroei van mkb-bedrijven. Dat groeitempo moet structureel omhoog. Wat daarvoor nodig is, wordt in deze agenda verder uitgewerkt.

Maar we starten deze agenda in het hier en nu. Hoe moet het verder met het steunbeleid vanaf 1 juli aanstaande en hoe moet de herstelfase tot en met 2023/2024 eruitzien?

Deze agenda wijkt af van de eerste Ondernemersagenda, omdat hier het accent ligt op wat bedrijven nu nodig hebben. Ondernemers hebben de samenleving ook veel te bieden voor de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. In de eerste Ondernemersagenda en de Agenda NL 2030 is dat aangegeven. Daar houden wij voor 100 procent aan vast.

1. Corona Herstelpakket

Een echte herstart van onze economie én van ons ondernemerschap is alleen mogelijk wanneer we ondernemers in staat stellen na de crisis weer te doen waar ze goed in zijn: ondernemen. Ondernemers die een molensteen van schulden met zich meedragen, kunnen niet echt vooruitkijken. En feit is en blijft: hoe begrijpelijk ook, sluiting van overheidswege valt op geen enkele manier onder normaal ondernemersrisico. We hebben met elkaar ons best gedaan ondernemers door de crisis te helpen. Nu moeten we met elkaar, van overheid tot private schuldeisers, achter onze ondernemers staan om het herstel in te kunnen zetten. Daarbij past het om niet te doen alsof ondernemers kerngezond zijn, en beleid voor te stellen met verzwaring van lasten en regels alsof corona niet bestaat.

We moeten naar een benadering die in de kern eenvoudig is: hoe zorgen we ervoor dat de jaarlijkse aflossings- en rentelasten te dragen zijn voor ondernemers op een manier zodat er ook ruimte is om weer te investeren en te ondernemen? Wat zijn voorstellen om onze ondernemers echt te kunnen laten herstarten?

Ons Corona Herstelpakket bestaat uit de volgende pijlers:

1. Trek het steunpakket door tot einde van het jaar: We zorgen daarmee dat de klappen in eventuele laat-cyclische of internationaal opererende sectoren worden opgevangen. Ook is denkbaar

dat binnenlands veel sectoren nog steeds forse gevolgen zullen kennen met doorwerking in de keten. Doortrekken van het steunpakket zorgt er bovendien ook voor dat ondernemers weten dat er een vangnet is wanneer het tegenzit. Dat geeft vertrouwen. De kosten voor de overheid kunnen meevallen omdat de steunmaatregelen omzet gerelateerd zijn en dus met die omzet mee-ademen.

2. Aanpak schuldenberg: Een stevige aanpak van de schuldenberg is dé eerste prioriteit om te werken aan herstel. De aanpak van publieke én private schulden is nodig zodat bedrijven ook weer ruimte krijgen om te investeren en ze ook in staat zijn eigen vermogen aan te trekken. We doen de volgende voorstellen:

- **Eenduidige aanpak publieke schulden: langjarig uitsmeren en lage rentes** Ondernemers hebben verschillende publieke schulden op zich geladen. Een uitgestelde belasting-schuld, eventueel te veel uitkeerde NOW of TVL die met een eindafrekening moet worden terugbetaald en uitstel van gemeentelijke en andere belasting. We pleiten voor een eenduidige aanpak van al deze schulden door ze verder uit te smeren in de tijd, en zonder invorderingsrentes. Wij stellen voor deze schuld over een periode van tenminste tien jaar uit te smeren tegen lage rentes. Zo blijft de schuld wel staan, maar belemmert die niet de weg naar herstel.

- **Ten aanzien van te veel uitbetaalde NOW en TVL pleiten we voor een 'bijverdienregeling':** Dat betekent dat een deel van de omzet die een ondernemer meer heeft dan verwacht, buiten de eindafrekening van het steunbedrag valt. Dat heeft verschillende voordelen. Het voorkomt dat ondernemers juist nu in de problemen worden geduwd, het vergroot het draagvlak voor kleinere versoepelingen (want er is een prikkel om toch wat te verdienen) én het zorgt ervoor dat ondernemers kunnen aansterken, hetgeen een snel herstel kan bevorderen.

- **Aanpak private schuldenberg met herstellfonds:** Een oplossing voor de ontstane private schuldenberg van ondernemers is deze te bundelen in een herstellfonds. Dit fonds kan de coronaschulden converteren naar langere looptijden tegen lagere rentes. Daarmee dalen de jaarlijkse aflossings- en rentelasten zo sterk dat de bedrijven weer lucht krijgen. Doordat de schulden ook van de balans van de banken en andere schuldeisers af zijn, hebben deze bovendien ook weer ruimte hebben om nieuwe leningen te verstrekken en worden domino-effecten in de keten voorkomen. Het is waarschijnlijk dat de staat en institutionele beleggers een belangrijke rol moeten spelen in dit fonds. De staat kan rechtstreeks participeren of met een staatsgarantie borg staan.

- 3. Zorg voor een nette stopregeling en afhandeling faillissementen:** Bovenstaande laat onverlet dat bedrijven failliet kunnen gaan of

ondernemers willen stoppen. We bepleiten een nette stopregeling en afhandeling van deze gevallen. De Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA) biedt ondernemers de mogelijkheid om te herstructureren, vernieuwen of een zachte landing te maken via een saneringsakkoord. Het kwijtschelden van belasting-schulden en het overnemen van transitievergoedingen door het UWV vergroten de slagingskans van zo'n akkoord aanzienlijk.

- 4. Ondersteun fondsen voor achtergestelde leningen:** Achtergestelde leningen zijn een vorm tussen vreemd en eigen vermogen in. Dit soort leningen heeft een positief effect op de solvabiliteit en daarmee de financierbaarheid van bedrijven. Hierdoor hebben ze namelijk een grotere financiële buffer en kan het voor banken en overige investeerders aantrekkelijker zijn een lening te verstrekken. Voor strategische midden- en grotere bedrijven hebben banken en pensioenfondsen een voorstel ontwikkeld voor een achtergesteld leningen fonds van 900 miljoen euro voor twee jaar. Aan de overheid worden garanties en aanpassingen gevraagd aan de groeifaciliteit. Voor het mkb is er al een fonds voor achtergestelde leningen waar nu een aanvullende ronde financiering nodig is. We pleiten ervoor de 300 miljoen euro die de overheid beschikbaar heeft gesteld voor herkapitalisatie hiervoor te benutten.

- 5. Fiscale ondersteuning van eigen vermogen:** Met twee gerichte maatregelen kan via de fiscaliteit een impuls worden gegeven aan het herstel en de groei van eigen vermogen:

- **Eigenvermogensaftrek:** Wij pleiten voor een faciliteit die ondersteuning biedt aan het ingebrachte ondernemerskapitaal, een eigenvermogensaftrek. Deze aftrek is een percentage van het eigen vermogen dat productief is in de onderneming. Vreemd vermogen en liquide middelen worden hierbij buiten beschouwing gelaten. Door vreemd vermogen uit te sluiten, voorkom je een dubbele prikkel op vreemd vermogen. Door liquide middelen uit te sluiten, stimuleer je ondernemers om liquide middelen te (her)investeren in hun onderneming. De regeling is daarmee een prikkel op geïnvesteerd vermogen. Desgewenst kan bij de vormgeving de maatregel (percentage) extra worden gericht op het mkb.
- **Herintroduceer de tante Agaath regeling:** In deze coronatijd nemen particuliere vermogens toe in Nederland. Nederlandse huishoudens stalden in 2020 bijna 42 miljard euro op hun (spaar)rekeningen. De spaarquote – de verhouding tussen besparingen enerzijds en het beschikbare inkomen anderzijds – komt in 2020 naar de meest recente ramingen boven de 11 procent uit. Een jaar eerder was dat 3,1 procent⁴. Ons pleidooi is om te stimuleren dat dit gespaard vermogen niet alleen wordt benut voor consump-

tie, maar voor een deel ook productief voor ondernemingen. Daar is de tijd ook rijp voor. Veel mensen zijn op zoek naar goede investeringsmogelijkheden, zeker met de huidige lage spaarrentes. Door herinvoering van de Tante Agaathregeling, waarin durfkapitaal fiscaal wordt gestimuleerd, kan dit geld worden aangewend voor ondernemers die het nu hard kunnen gebruiken.

- 6. Jaag private investeringen aan:** Langjarig wordt 80 tot 85 procent van alle investeringen in ons land gedaan door de private sector. Door de coronacrisis dreigt in Nederland een enorm investeringsgat te ontstaan. Volgens schattingen loopt dit gat op tot ruim 5 procent van het BBP. Dit heeft een grote impact op het verdienvermogen. Dat is niet alleen voor de korte termijn relevant. Het opbouwen van productiecapaciteit is noodzakelijk voor het verdienvermogen op langere termijn. Doen we dat niet, dan treedt hysteresis op; met verouderde kennis en productiemiddelen zal de welvaart afnemen. Om de nationale productiecapaciteit in stand te houden en te herstellen, stellen we de volgende maatregelen voor:

- **Koester de BIK:** De Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) is er primair op gericht de investeringsterugval door de coronacrisis te corrigeren. Berekeningen van het CPB laten zien dat het instrument doet waarvoor het bedoeld is: de terugval in investeringen in 2020 wordt met inzet van de BIK hersteld met in totaal 7,5 miljard euro aan extra

⁴ <https://www.dnb.nl/actueel/nieuws-statistiek/snb-2021/huishoudens-brengen-exceptioneel-veel-geld-onder-bij-banken-in-2020/>

investeringen in de jaren 2021-2025. Het is van belang dit instrument te koesteren en het budget daarvan in stand te houden.

- **Versterk de innovatiefaciliteiten voor ondernemingen:** Investeringen in innovatie kennen onzekere uitkomsten en bij een verslechterde solvabiliteit/economische situatie worden die naar achter geschoven of geschrapt. Dat heeft gevolgen voor de lange termijn. Door de fiscale instrumenten voor innovatie - de WBSO en de innovatiebox (verlagen van het tarief naar 7 procent) - te versterken, kan de prikkel voor deze investeringen worden versterkt.
- **Tijdelijke fiscale voorzieningen:** Met een aantal tijdelijke fiscale maatregelen kan de prikkel om te investeren worden vergroot (door herintroductie van het instrument van willekeurige afschrijving) of kan worden gezorgd voor extra liquiditeit en daarmee investeringsruimte (door versoepeling van de carry back van de verliesverrekening).
- **Brede investeringsfaciliteit:** Een brede fiscale investeringsaftrek zal direct bijdragen aan het uitlokken van investeringen door ondernemers. We stellen voor de huidige fiscale kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) om te vormen tot een generieke investeringsaftrek die toegankelijk is voor alle ondernemers. De prikkel tot investeren en de financiële ruimte daartoe worden versterkt door de combinatie van vermogensaftrek, investeringsaftrek, verruimde afschrijving en verruimde verliesverrekening.

7. Extra publieke investeringen:

Met het Nationaal Groeifonds is de komende vijf jaar jaarlijks 4 miljard euro beschikbaar voor infrastructuur, kennisontwikkeling en kennis en innovatie. Het gaat om belangrijke investeringen om ons structureel verdienvermogen te versterken. We pleiten ervoor om door te pakken, door de investeringen uit dit fonds op te voeren naar 10 miljard euro per jaar vanaf 2025⁵ en snel een aanvang te nemen met de eerste tranches.

Daarnaast kan het herstelfonds van de EU (Recovery and Resilience Facility, RRF) bijdragen. Nederland ontvangt een aanzienlijk bedrag (5,6 miljard euro) uit het fonds en moet daartoe een Nationaal Herstelplan indienen bij de Europese Commissie. Daar is haast bij geboden, want het geld moet eind 2024 (uitloop tot 2026) besteed zijn. Hoe sneller het geld van het RRF ter beschikking komt, des te beter dat is voor het mkb dat nu in zwaar weer zit. Het RRF zou bijvoorbeeld klimaatrenovatie in de woningbouw, innovatie of digitalisering kunnen financieren. Het kabinet moet haast maken met het Herstelplan en het geld vooral aan additionele projecten besteden, zodat de extra impuls het sterkst is.

Met dit pakket aan maatregelen zetten we meerjarig in op het herstel van de economie. Bij een dergelijk stimulerend pakket aan maatregelen passen geen lastenverzwaringen op het bedrijfsleven. Dat zou het herstel in de kiem smoren.

⁵Zie Agenda NL 2030, Ondernemen voor Brede Welvaart, blz. 35

2. De structurele uitdaging na het herstel: snellere groei van het mkb

Het herstelplan heeft de hoogste prioriteit de komende jaren. Daarnaast willen in deze ondernemersagenda het meer structurele probleem van doorgroei van ons ondernemerschap aanpakken. Want wie beseft wat erbij komt kijken om ondernemer te zijn, begrijpt waar dat vandaan komt. Veel risico's worden op ondernemers afgewenteld. Van hen wordt nogal veel gevraagd. De balans is soms uit het lood, waardoor er teveel barrières voor groei zijn. Nederland krijgt dan niet de brede welvaart die we wensen.

Met name in het mkb zijn er grote verschillen tussen koplopers en het peloton. Ondernemerschap komt onvoldoende tot de op- en uitbouw van ondernemingen. Nu groeit slechts een klein deel van de ondernemers door van micro naar

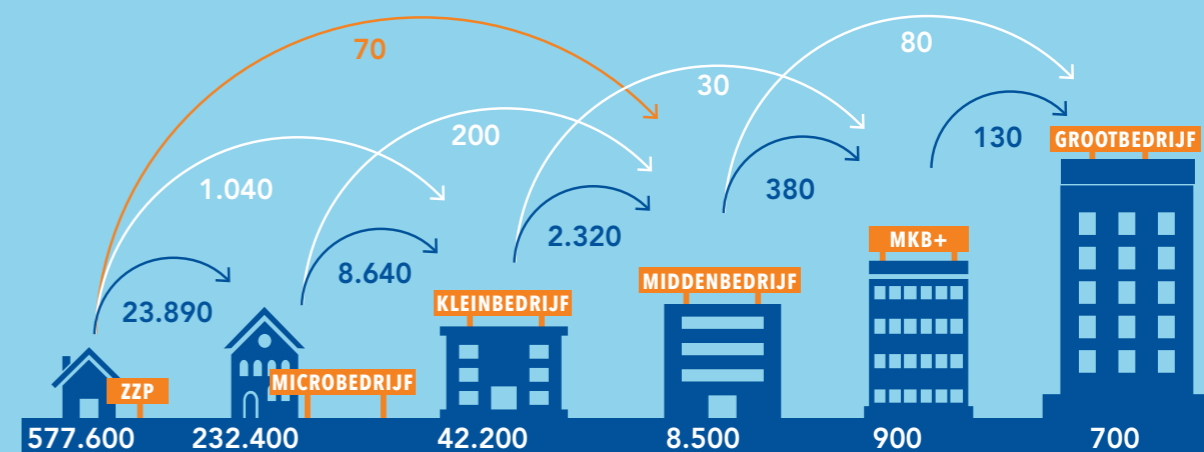
klein naar midden naar groot. Ook internationaal gezien doet Nederland dit minder goed.

En dat is niet zonder gevolgen. De beperkte doorgroei van bedrijven remt investeringen, innovatie en beperkt de ruimte om te verduurzamen. Kortom: willen we ons toekomstig verdienmodel veiligstellen, dan zullen we moeten zorgen voor een groeiend, bloeiend en innovatief mkb. Daarom kijken we in deze agenda naar een aantal thema's waar de wissels om moeten voor een groeiend mkb.

1. **Fiscaal:** van ongerichte faciliteiten voor IB-ondernemers naar een gerichte inzet op groei.
2. **Financiering:** van afhankelijkheid van banken naar een rijker en gevarieerder landschap.

Figuur 2.31: Groei tussen grootteklasse

Bron: CBS, bewerking Min. EZ

CBS-cijfers 2011-2019, bedrijven die in 2011 bestonden. Totaal afgerond op 100-tallen

- 3. **Regeldruk:** van complexe regulering naar eenvoudige en hanteerbare regelgeving.
- 4. **Sociaal:** van alles ophangen aan het vaste contract naar eerlijker verdelen van risico's en lasten.
- 5. **Transities:** van 'top down' opgelegde verandering naar het mobiliseren van ondernemerschap.
- 6. **Omgeving:** van verdrukking naar meer fysieke ruimte om te ondernemen in een veilige omgeving.

In deze agenda lopen we deze onderwerpen alle zes af. Door deze focus dekken we niet alle onderwerpen af die voor ondernemers van belang zijn. Denk bijvoorbeeld aan het onderwijs. Over onze visie op dit soort onderwerpen is meer te lezen in de Agenda NL 2030.

Wij realiseren ons dat het vaak een zaak van langere adem is voordat we de werkelijkheid van vandaag echt structureel hebben verbeterd. Ondernemers moeten in de tussentijd van beleidswijzigingen geen schade ondervinden en transities aankunnen. Daarom doen wij ook voorstellen met ondersteunende maatregelen met een tijdelijk karakter, zoals een adempauze voor de door corona zwaar getroffen sectoren.

2.1 Fiscaal: een gerichte inzet op groei.

De huidige ondernemersfaciliteiten zijn maar weinig echt gericht op groei van ondernemingen. Zo zijn er faciliteiten die nu vooral de lasten op arbeid verlagen, zoals de zelfstandigenaftrek. Wij bepleiten deze fiscale ruimte anders in te zetten door een stapsgewijze afbouw van dit soort faciliteiten samen te laten gaan met een opbouw van ondernemersfaciliteiten gericht op groei van ondernemingen. De voorstellen in het herstelplan gericht op de eigen vermogensaftrek en het versterken van de innovatie-instrumenten zijn daarvoor van groot belang.

Verder vragen we in de eerste plaats om onze familiebedrijven en ondernemers te koesteren door:

a. Behoud box 2 en baseer box 3 op werkelijk rendement.

Er bestaat een hardnekkig misverstand dat directeuren-grotoaandeelhouders (DGA's) in een fiscale luwte opereren. DGA's krijgen vaak het verwijt dat zij winst te lang in box 2 laten zitten en daarmee het betalen van belasting uitstellen. Het niet uitkeren van winst is echter noodzakelijk om vermogen in de onderneming te herinvesteren en buffers op te bouwen voor uitbreidingen of voor economisch slechte tijden. De huidige crisis toont eens te meer dat in slechte tijden alle opgebouwde winstreserves in korte tijd kunnen verdampen. We zeggen daarmee niet dat er niets aan de hand is. Er is ook sprake van vermogen in box 2 dat niet produc-

tief is in de onderneming. De misfit zit echter in box 3 met heffingen op fictieve rendementen. Dit leidt ertoe dat ondernemers vermogen dat niet productief is voor de onderneming, aanhouden in de vennootschap waar wel het werkelijke rendement wordt belast (box 2). Inmiddels richten zelfs particulieren een BV op om vermogen over te hevelen van box 3 naar box 2.

Ons voorstel is om het vermogen in box 3 te belasten op basis van werkelijk rendement. Dit maakt box 3 weer een logische plek voor vermogen dat niet productief is in de onderneming. Alleen dan komt er een eind aan onnodig uitstel van winstuitkering in box 2.

b. Handhaaf de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR).

Familiebedrijven zijn solide, innovatieve en toekomstbestendige bedrijven, sterk geworteld in de lokale gemeenschap, waar ze veel voor terug doen (zie box).

BOX

BELANG VAN FAMILIEBEDRIJVEN

Ongeveer 70% van de bedrijven in Nederland is een familiebedrijf. Familiebedrijven zijn verantwoordelijk voor een derde van ons Bruto Binnenlands Product. Ze zijn verspreid over alle sectoren en regio's van de Nederlandse economie. Met ruim 2,16 miljoen banen vertegenwoordigen familiebedrijven ongeveer 30% van onze banen. Ze hebben relatief veel jonge medewerkers in dienst (24% onder 25 jaar). Naast directe economische baten, hebben familiebedrijven een belangrijke maatschappelijke rol en zorgen voor lokale binding. Een voorbeeld hiervan is dat 95% van de grote familiebedrijven een geaccrediteerd leerbedrijf is. Verder is de lokale betrokkenheid zichtbaar in sponsoring van sportclubs en andere maatschappelijke initiatieven.

Bron PWC, 2020

Het zijn dus bedrijven die we om meerdere redenen moeten koesteren. Uit onderzoek van PwC blijkt dat de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) een belangrijke rol speelt in de continuïteit van dit type ondernemingen. Zonder deze regeling zou op langere termijn de continuïteit van 46 tot 68 procent van de familiebedrijven bij overdracht in gevaar komen. De BOR is van belang omdat het vermogen van de eigenaar van een familiebedrijf namelijk meestal ondernemingsvermogen betreft dat in het bedrijf zit, zodat verschuldigde belasting bij een bedrijfsoverdracht uit het familiebedrijf zelf moet komen. Zonder de BOR legt dat druk op de continuïteit. Daarom moet de BOR blijven bestaan.

Naast het koesteren van deze faciliteiten voor ondernemers pleiten we voor twee maatregelen om de lasten op werkgeverschap voor kleine bedrijven te verlagen en zo de groei te bevorderen:

c. Stimuleer werkgeverschap.

De groei en doorgroei van ondernemingen wordt aangejaagd door een tegemoetkoming te bieden voor de (administratieve) lasten die gepaard gaan met de eerste stap naar werkgeverschap. We stellen een fiscale werkgeverskorting (een 'aanamebonus') in de loonheffing voor, voor het aannemen van de eerste vijf werknemers. Zo stimu-

leren we zelfstandig ondernemers om de stap te maken van ondernemerschap naar werkgeverschap. Ondertussen werken we aan een verdere vereenvoudiging van de regels en administratieve lasten.

d. Verruim de werkkostenregeling voor kleine ondernemers.

We bepleiten om voor relatief kleine werkgevers met een maximale loonsom van 865.000 euro (nu 400.000 euro) de werkkostenregeling te verruimen, zodat ze 2 procent in plaats van 1,7 procent onbelast mogen vergoeden aan hun werknemers. Dat helpt werkgevers met relatief lage lonen of veel deeltijd-medewerkers. Zij kunnen dan bijvoorbeeld beter concurreren op arbeidsvoorwaarden met het grootbedrijf in de *war on talent*. Dat is van belang voor de (door)groei van het mkb.

2.2 Financiering: een rijker en gevarieerder financierings-landschap, met een minder centrale rol voor de banken.

Om te kunnen groeien is het van belang dat ondernemers goede toegang hebben tot de financiering die zij nodig hebben. Het overgrote deel van de financiering van het mkb gaat via banken en dat zal naar verwachting niet op korte termijn veranderen. Het aanbod vanuit banken voor kleinere leningen is echter in hoge mate gebaseerd op een vergelijkbaar aanbod van kredietproducten. De banken hebben te maken met regels en verplichte checks, waardoor de kosten voor verstrekking van kleine kredieten relatief hoog zijn. Wat in dit verband niet helpt, is dat contact tussen ondernemer en bank inmiddels veelal digitaal is. Ondernemers moeten daarom worden geholpen om toegang te vinden tot verschillende vormen van financiering en gedurende die zoektocht worden bijgestaan met advies over welke financiering het meest geschikt is.

Voorleningen met een iets hoger risico, of waar een track-record of onderpand ontbreekt of nog niet is opgebouwd, worden minder via banken verstrekt. Het is van groot belang dat ondernemers voor deze plannen financiering kunnen vinden. VNO-NCW en MKB-Nederland pleiten voor een duidelijke agenda om het aanbod van de alternatieve financieringsmarkt te verbreden en nieuwe toetreders actief te stimuleren. Dat maakt onze economie minder afhankelijk van alleen de banken.

Het is zaak om het opbouwen van eigen vermogen te stimuleren en ondernemers beter in staat te stellen risicokapitaal aan te trekken. De financieringsmogelijkheden voor zowel start-ups en scale-ups als het brede mkb moeten daarom structureel worden verbreed. Wat

Onderstaande tabel (pre-corona) geeft de schets van de belangrijkste knelpunten in vraag- en aanbod.

	AANBODZIJDE	VRAAGZIJDE
Financieringsbehoefte van het 'brede mkb'	1. Bankenconcentratie kan de dienstverlening aan of keuzemogelijkheid van het mkb verminderen 2. Alternatieve financieringsmarkt is deels nog in ontwikkeling	5. Intermediairmarkt heeft onvoldoende bekendheid met niet-bancaire financieringsvormen 6. Ondernemers te veel gericht op bancaire financiering
Financieringsbehoefte van de innovatieve 'kopgroep'	3. Ontbrekende markt voor financieren transities 4. Weinig pre-seed en VC	7. Startups hebben onvoldoende overzicht van financieringsmogelijkheden 8. Minder voorkeur voor delen zeggenschap

Tabel 1: Ordening van knelpunten naar type MKB en aanbod- en vraagzijde.

Bron: Dialogic [2020]

betreft risicovoller kapitaal is het aanbod nog beperkt. Dit hindert de groei van innovatieve bedrijven en het ontstaan van een financieel ecosysteem gericht op risicokapitaal.

Dit stellen we voor:

a. Bekijk mogelijkheden om de kredietverlening naar het mkb uit te breiden. Het kleine mkb heeft vaak moeite om aan kredieten te komen. Wij pleiten ervoor om uit te zoeken of er mogelijkheden bestaan de markt voor kleine kredieten aan het mkb verder te ontwikkelen. Mogelijk kan de huidige Volksbank een rol in spelen. Ervaringen van Qredits op de markt van zeer kleine kredieten kunnen worden meegenomen in het uitbouwen van het financieringsaanbod voor het mkb.

b. Structurele versterking van alternatieve financiering van het mkb. Het aandeel van alternatieve financiering is in Nederland nog relatief klein en de bancaire markt wordt gedomineerd door enkele grote banken. Mkb-ondernemers hebben zo weinig te kiezen en dat maakt kwetsbaar. Als de bancaire financiering terugvalt, raakt dat het mkb het meest. Met de vorige crisis nog in het achterhoofd, zochten ondernemers financiering uit ingehouden winsten. Veel van dit spaaroverschot zal waarschijnlijk als sneeuw voor de zon zijn verdwenen zodra de herstelfase na corona aanbreekt. Daarom is het zaak de markt voor alternatieve financiering verder te ontwikkelen om de financieringspositie van het mkb te versterken. Een

aantal maatregelen kan hier aan bijdragen:

- **Help alternatieve financiers om hun aanbod breed in de markt te zetten, bijvoorbeeld met funding en garanties.** Alternatieve financiers richten zich vaak op specifieke delen van de markt, bijvoorbeeld door via online selectie de kosten heel laag te houden of door een hoger risico te combineren met een hoger rendement. Alternatieve financiers zijn in veel gevallen klaar om op te schalen, maar het ontbreekt hen aan funding om veel kredieten te kunnen verstrekken. Stimuleer van overheidswege dat zij toegang krijgen tot fondsen, zoals van de Europese Investeringsbank, en help via garanties om de risico's die zij nemen af te dekken, zodat zij ook tegen lagere tarieven kunnen investeren in de plannen van ondernemers.
- **Onderzoek of alternatieve financiers meer zouden financieren wanneer informatie over de financiële positie van ondernemers eenvoudiger beschikbaar is.** Via digitale boekhoudsystemen, Standard Business Reporting en PSD2 is financiële informatie meer dan ooit, en vaak in *real time*, beschikbaar te maken. Hierdoor wordt snel en laagdrempelig inzichtelijk hoe een bedrijf er financieel voor staat en wat het risico is dat een lening kan worden terugbetaald. Op dit punt zijn verdere stappen nodig, bijvoorbeeld door een koppeling te maken van boekhoudsystemen met ingediende aangiftes bij de Belastingdienst.

Nederland heeft geen publiek kredietregister waar iedere potentiële geldverstrekker informatie kan inzien over de kredietwaardigheid van een bedrijf. In landen als België, Ierland, Italië en Spanje is dit wel het geval. Onderzoek in opdracht van het ministerie van EZK laat zien dat een kredietregister in Nederland, mits zorgvuldig vormgegeven, kansen biedt om de markt van alternatieve financiering te ontwikkelen. Dat kost tijd, maar het is zaak dat het kabinet een betekenisvolle stap in deze richting zet. In alle gevallen geldt dat de ondernemer zelf bepaalt welke gegevens wel of niet worden gedeeld met derde partijen.

c. Help ondernemers om hun weg te vinden in de mkb-financieringsmarkt. In een breder financieringslandschap is het moeilijk om snel te bepalen welk soort financiering het meest geschikt is in specifieke fasen van de groei van het bedrijf. Wij pleiten voor een verdere ontwikkeling van een keurmerk voor financieel adviseurs. Via onder andere de Kamer van Koophandel kunnen ondernemers beter worden geholpen om hun optimale financieringsmix te bepalen, bijvoorbeeld door vouchers te verstrekken voor bedrijven die extra hulp van een expert nodig hebben.

d. Stimuleer verdere fondsvorming voor venture capital. De markt voor venture capital voor zowel start- als *scale ups* moet verder worden ontwikkeld, ook door als overheid in te stappen in groeifondsen via 'fund of funds'. Hiervoor moeten onder meer de seed capital regeling en de mogelijkheden van Invest NL worden uitgebreid.

2.3 Regeldruk: van complexe regulering naar eenvoudige en hanteerbare regelgeving.

Ondernemen wordt in ons land duurder en ingewikkelder wanneer regels zich opstapelen. Dat is al jaren het geval. Vanuit elk beleidsdomein wordt zowel vanuit Brussel als Den Haag de werkelijkheid op de tekentafel vormgegeven. De aansluiting met de ondernemerspraktijk is soms ver te zoeken. Wanneer ondernemers regels niet begrijpen, is de kans groot dat ze die ongewild overtreden, met alle ellende van dien.

Oorzaken:

- Regels gaan doorgaans uit van de rotte appels en zijn gebaseerd op wantrouwen.

- Politieke ambities zijn belangrijker dan de proportionaliteit van maatregelen.
- Regels zijn vaak het antwoord op een incident.
- Regels uit Brussel worden regelmatig in eigen land onnodig zwaar of ingewikkeld ingevoerd.
- De handhaafbaarheid van regels via rapportageverplichtingen gaat boven proportionaliteit.
- Regels worden niet regelmatig en standaard geëvalueerd op uitvoerbaarheid.

Wanneer vertrouwen zoek is en steeds complexere regelgeving domineert, kan niemand ervan opkijken dat ondernemers (en burgers trouwens ook) verdwaald raken in de bureaucratie. Om vervolgens de kop in het zand te steken, in de hoop dat controle uitblijft. Dit zet een enorme rem op de productiviteit van met name kleine bedrijven, waar de druk van regels het grootst is.

En terwijl regels en normen lang hetzelfde blijven, zien we dat producten en diensten steeds sneller vernieuwen, duurzamer en veiliger worden en zijn met ICT-oplossingen beleidsdoelen eenvoudiger te behalen. Regelgeving loopt vrijwel altijd achter de feiten aan of pakt onlogisch uit voor ondernemers (zie box).

Dit vragen wij van het kabinet:

a. Start een grote vereenvoudigingsoperatie. Uitvoerbaarheid van regels door micro- en kleine bedrijven moet de norm worden. Start daarbij met een top-10 van groei belemmerende regels, die wij op korte termijn zullen publiceren.

b. One In, One Out-beleid, extra reductietargets en een scoreboard. Voer naar Duits voorbeeld een nullijn voor regeldruk in: *een One In, One Out-beleid* voor nalevingskosten en administratieve lasten. Kosten van nieuwe nationale regels en Europese koppen worden gecompenseerd door te schrappen in bestaande regels. Daarnaast zijn meetbare reductiedoelstellingen nodig, anders merken ondernemers er niets van. Een scoreboard moet het totaal aan toe- en afnames inzichtelijk maken.

c. Aanpak regeldruk naar het ministerie van Financiën. Maak de minister van Financiën verantwoordelijk voor de aanpak van regeldruk, zodat er voldoende doorzettingsmacht is. Koppel reductiedoelstellingen per ministerie aan de begrotingscyclus. Deze stok achter de deur bleek in het verleden zeer succesvol.

d. Betere waarborgen tegen regeldruk nodig. Nederland scoort slecht op de toepassing van de kwaliteits- en effectiviteitstoets voor nieuwe regelgeving (het IAK)⁶, aldus de OESO en het Adviescollege Toetsing Regelgeving (ATR). Niet alleen de kwaliteit van veel toetsen is beneden peil, er is ook een groot gebrek aan transparantie. Dat kan anders. De Europese Commissie voert bij nieuwe voorstellen een brede effectbeoordeling uit, die door een interne waakhond streng wordt gecontroleerd én openbaar is. Dat systeem moet in Nederland ook worden ingevoerd. Het is belangrijk dat de MKB-toets, waarmee een stap in de goede richting is gezet, onderdeel wordt van deze effectbeoordeling.

e. Evalueer bestaande wetgeving standaard. In Nederland wordt de uitvoerbaarheid van regels niet goed en niet regelmatig geëvalueerd. Evaluaties moeten binnen vier jaar plaatsvinden op basis van een *'comply or explain'* systematiek. Ze worden ingezet als middel om tot beter uitvoerbare regels voor het mkb te komen.

BOX

VOORBEELD ARBOBESLUIT IN DE PRAKTIJK

Volgens het Arbobesluit moeten ondernemers hun 'arbeidsmiddelen die in de loop der tijd een risico kunnen gaan vormen, zo vaak laten keuren dat het risico tijdens gebruik geminimaliseerd wordt'. Om dit meer handen en voeten te geven kwam er een NEN-norm met een tabel met criteria voor de keuringstermijn van elektrische arbeidsmiddelen. Keurders van arbeidsmiddelen vertaalden dit vervolgens in een keuringsfrequentie van minimaal één keer per jaar.

In de schoonmaakbranche betekent dit bijvoorbeeld dat stofzuigers jaarlijks gekeurd moeten worden, op straffe van een boete van de Inspectie SZW. Deze verplichte keuring door een onafhankelijke keurder is echter aanzienlijk duurder dan de aanschaf van een nieuwe stofzuiger. Zonde van het geld en niet duurzaam. Zo pakt een goedbedoelde arboregel die moet voorkomen dat medewerkers geëlectrocuteerd worden tijdens het stofzuigen in de praktijk dus vreemd uit. De apparaten worden bovendien steeds veiliger, maar de regelgeving verandert niet.

⁶ Integraal Afwegingskader

2.4 Sociaal: van alles ophangen aan het vaste contract naar eerlijker verdelen van risico's en lasten.

De meeste banen worden gecreëerd door bedrijven met minder dan vijftig werknemers, startups en scale-ups. Probleem is echter dat de arbeidsovereenkomst in Nederland zo zwaar is belast met regels, risico's, verboden, aansprakelijkheden en administratieve verplichtingen, dat juist kleine en potentiële werkgevers huiverig zijn om (meer) mensen aan te nemen. Denk aan het risico dat iemand ziek wordt, niet goed functioneert, of het risico van minder werk terwijl de werknemer zware ontslagbescherming heeft. Recent onderzoek van Panteia⁷ naar de meest belastende regelgeving voor kleine bedrijven (tot 25 werknemers) levert een top-10 op waarin de sociale wetgeving veruit dominant is:

1. AVG
2. Wet Verbetering Poortwachter
3. Arbowet
4. Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)
5. Ketenaansprakelijkheid
6. Wet Milieubeheer
7. Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA)
8. Wet werk en inkomen arbeidsvermogen (WIA)
9. Ziektewet
10. Individuele arbeidsovereenkomstrecht

Werk- en inkomens-zekerheid

Een knelpunt op de huidige arbeidsmarkt is dat de zekerheden die mensen nodig hebben, in hoge mate zijn gekoppeld aan het arbeidscontract. Denk aan de hypotheek, pensioen en loondoorbetaling bij ziekte. Eigenlijk zou naar de verdien capaciteit van mensen gekeken moeten worden. Uiteindelijk is de beste zekerheid de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, via een leven lang ontwikkelen en een nieuw effectief van-werk-naar-werk systeem. Immers, een goed functionerende arbeidsmarkt waar werken gemakkelijk van werk naar ander werk begeleid worden, draagt bij aan de wendbaarheid van ondernemers én de weerbaarheid (werkzekerheid) van werknemers. Dat vraagt investeringen in een goede arbeidsmarktinfrastructuur met publiek-private samenwerking, zodat alle beschikbare deskundigheid en instrumenten worden benut. Ook kunnen we zo zorgen dat mensen in kleine banen meer kunnen werken en zo meer inkomenszekerheid krijgen.

Dit vragen wij van het kabinet:

- a. Na een jaar geen werkgeversverplichtingen meer.** Ondernemers moeten nu als volleerde arbeidsbemiddelaars hun werknemer – na een jaar afwezigheid door ziekte – aan ander werk helpen bij een andere

werkgever. Dat is te veel gevraagd en voor kleine werkgevers zelfs ondoenlijk. De loondoorbetaling bij ziekte is in principe goed verzekeraar, maar de verplichtingen uit de Wet Verbetering Poortwachter drukken zwaar op werkgevers. We pleiten ervoor dat als duidelijk is dat de werknemer niet kan terugkeren in het eigen werk of uiterlijk na 1 jaar ziekte, hij of zij uitstroomt in een van-werk-naar-werk traject, met behoud van inkomenszekerheid in het tweede ziektejaar. De re-integratieverplichting van de werkgever vervalt op dat moment, tenzij ook de werkgever ervan overtuigd is dat de werknemer kan terugkeren naar zijn oude werk.

- b. Schrap een deel van de Arboverplichtingen.** De vele arboverplichtingen drukken zwaar op kleine bedrijven.

Al bij de allereerste werknemer moet een ondernemer aan de volgende verplichtingen voldoen:

1. opstellen ziekteverzuimbeleid,
2. afsluiten basiscontract arbodienst,
3. aanwijzen preventiemedewerker,
4. inrichten bedrijfshulpverlening,
5. uitvoeren risico-inventarisatie en -evaluatie,
6. voorlichten, onderrichten en toezien (arbozorg),
7. overleggen met medewerker over arbobeleid.

Bron: Life event 'Aannemen 1e werknemer, Sira Consulting – oktober 2020

De volgende arboverplichtingen kunnen worden: bovenstaande verplichtingen 1, 3, 4, & 6 en de aanvullende RI&E (want is een Europese kop). De RI&E is de basis voor gezond en veilig

werken in het bedrijf. Deze RI&E moet worden vereenvoudigd en ingericht op hoofdrisico's (*be smart model*). De ondernemer in een klein bedrijf overlegt daarover met zijn medewerkers. Met de verzuimontzorgverzekering en de verplichte aansluiting bij een arbodienst kan ook het opstellen van ziekteverzuimbeleid vervallen. Ook zou het voor kleine bedrijven enorm helpen dat de Inspectie SZW meer adviserend in plaats van repressief toezicht gaat houden.

- c. Tijdelijke uitzondering hoge WW-premie op flexcontracten.**

De hogere WW-premie voor flexibele contracten heeft niet gezorgd voor meer vaste contracten. Wel worden werkgevers die niet zonder flexibele arbeid kunnen, zoals seizoensbedrijven of sectoren met seizoenspieken, extra zwaar belast. Daarom vragen wij het kabinet om kleine werkgevers zo snel als mogelijk voor minimaal twee jaar uit te zonderen van de hoge WW-premie. Hiermee worden de sectoren die het hardst geraakt zijn in de coronacrisis, de komende jaren ontzien. In de tussentijd kan aan een stelselwijziging worden gewerkt die het vaste contract weer aantrekkelijk maakt.

- d. Compenseer verhoging wettelijk minimumloon met franchise in de sociale verzekeringen.** Een stijging van het wettelijk minimumloon wordt gecompenseerd met een evenredige en gerichte verlaging van de werkgeverslasten door een franchise in te bouwen in de sociale verzekeringen. Daarover hoeven de premies dan niet te worden betaald. Dit is zeker voor de door corona getroffen branches belangrijk, omdat zij diep in de rode cijfers gedoken zijn.

⁷ Differentiatie regelgeving MKB – Panteia, 28 september 2020

2.5 Transitie: van 'top down' opgelegde verandering naar het mobiliseren van ondernemerschap

De komende jaren staat Nederland voor grote transitie: digitalisering en andere innovaties en verduurzaming. De producten en diensten moeten vervolgens internationaal worden verhandeld in snel veranderende markten. Ga er maar aan staan. Dit is in de eerste plaats een zaak van goed ondernemerschap. Maar zeker voor kleinere bedrijven zijn er drempels die de snelheid eruit halen of zelfs zorgen dat ze afhaken. Er is sprake van een steeds grotere afstand tussen peloton en koplopers in het mkb. Wanneer we er in slagen het mkb breder mee te krijgen in deze transitie, kunnen we ons verdienvermogen écht versterken.

Wij pleiten voor:

- a. Testen en uitrollen Singapore model.** Ondernemers ontvangen sectorspecifieke routekaarten met concrete acties om digitalisering toe te passen. Er is een online lijst beschikbaar met 'goedgekeurde' digitaliseringsoplossingen in de markt en een aanschafsubsidie voor ondernemers.

Singapore model

In Singapore ontvangen ondernemers sinds 2017 sectorspecifieke routekaarten met concrete stappen om te digitaliseren. Er is een online lijst beschikbaar met digitaliseringsoplossingen in de markt. Deze oplossingen leiden aantoonbaar tot het verhogen van de productiviteit van bedrijven. Ondernemers ontvangen 70 procent subsidie als ze een goedgekeurd digitaliseringsproduct aanschaffen. Tot half 2020 hadden meer dan 20.000 mkb-ondernemers een digitale oplossing geïmplementeerd. We pleiten ervoor deze aanpak te vertalen naar een succesvolle Nederlandse variant.

- b. IPC-regeling Digitaal.** De Innovatie Prestatiecontracten (IPC) is een subsidie voor samenwerkende mkb-ondernemingen in dezelfde regio, keten of branche die een meerjarig innovatietraject uitvoeren. De voorheen succesvolle regeling bestaat nog, maar zonder budget. Een hernieuwde IPC-regeling specifiek gericht op digitalisering kan de ontwikkeling van betaalbare digitale tools voor een branche aanjagen, waardoor procesinnovatie een boost krijgt.
- c. MKB Hackathons.** Tijdens een MKB Hackaton bedenken ICT'ers oplossingen voor problemen die zijn aangedragen door ondernemers uit dezelfde branche. Het winnende concept wordt doorontwikkeld. De brancheorganisatie zorgt voor de uitrol van de oplossing naar de gehele achterban. Hiermee is zijn MKB Hackatons een effectief instrument om tot snelle opschaling te komen. VNO-NCW en MKB-Nederland willen met ondersteuning van het ministerie van EZK minimaal dertig van deze hackathons organiseren.
- d. Versnelling MKB-werkplaatsen** Via MKB-Werkplaatsen bij ICT-opleidingen (HBO) worden mkb-ondernemers ondersteund door studenten bij het experimenteren met digitale tools en data. Versnelling van deze succesvolle formule kan sectoraal via de organisatie van data-hackatons en regionaal door inzet van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) bij ontwikkelvraagstukken.
- e. Structurele financiering Smart Industry Fieldlabs.** In de succesvolle fieldlabs kunnen mkb-bedrijven op verschillende terreinen nieuwe technologie testen. De labs hebben een sterk regionale inbedding waardoor ze toegankelijk zijn voor het mkb. Structurele financiering is nodig voor een versnelling van dit programma.
- f. Een toekomstbestendige WBSO.** De Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk (WBSO) is een echte mkb-regeling. De regeling biedt echter te weinig ruimte voor digitale innovatie. We pleiten ervoor de regeling hierop aan te passen, zonder dat dit ten koste gaat van de huidige parameters.
- g. Stimuleringsregeling procesinnovatie voor het brede mkb.** Procesinnovatie blijft in veel mkb-sectoren al jaren achter, maar kan bijdragen aan de arbeidsproductiviteit, werkgelegenheid en concurrentiekracht in alle regio's. De verkenning naar een stimuleringsinstrument voor procesinnovatie naar aanleiding van de motie Amhaouch-Bruins moet daarom snel worden afgerond, zodat deze begin 2022 van start kan. Daarbij is het ook van belang te kijken naar de ruimte voor de creatieve industrie.
- h. Versterken van de MIT.** Innovatie vindt plaats in ecosystemen tussen bedrijven, wetenschap en overheid. Via de Mkb-innovatiestimulering regio en topsectoren (MIT) wordt het mkb gestimuleerd tot verdere samenwerking met de wetenschap

en het 'valoriseren' van de onderzoeksagenda's van de topsectoren. Dit instrument moet worden versterkt en moet breder beschikbaar komen voor mkb-bedrijven in andere sectoren.

i. Versterk de ROM's. Cruciaal is dat we de komende jaren het mkb beter ondersteunen bij innovatie en groei. Het gaat hierbij zowel om het ondersteunen van het bredere mkb op het gebied van digitalisering, circulaire economie en implementatie van nieuwe technologieën als om het veel beter aansluiten van innovatieve koplopers bij grote nationale initiatieven als het Nationaal Groeifonds. Er is op dit vlak nog een groot onbenut potentieel binnen het mkb. Dit alles gaat niet vanzelf. Mkb-ondernemers hebben hier directe support bij nodig. De regionale ontwikkelingsmaatschappijen zijn hier bij uitstek voor gepositioneerd. Zij zijn dicht op de ondernemer georganiseerd, spreken hun taal, leggen de verbinding tussen nationaal beleid en wat dit voor ondernemers betekent en werken hiervoor nauw samen met elkaar en met bijvoorbeeld brancheorganisaties. Voor deze rol stellen we voor de ROM's te versterken en ze afspraken te laten maken over de concrete invulling met branches.

MKB-klimaatpakket

Ook voor het mkb biedt de energietransitie grote kansen. We moeten er wel voor zorgen dat de uitvoering van het Klimaatakkoord haalbaar en betaalbaar wordt voor ondernemers. Uit de MKB-Impacttoets bleek dat het Klimaatakkoord het mkb 24 miljard euro aan (voor een groot deel onrendabele) investeringen kost. Het gaat om investeringen in CO₂-neutrale productieprocessen, gebouwen en bestelbusjes. Om al deze investeringen mogelijk te maken is een pakket nodig op maat van het mkb, dat rekening houdt met de impact van corona op de investeringsruimte van ondernemers. Met een goed pakket kan het mkb grote stappen maken en worden maatregelen door opschaling goedkoper en aantrekkelijker.

Daarom pleiten we voor het volgende mkb-klimaatpakket:

a. Mkb-investeringspremie voor onrendabele maatregelen. Voor mkb-ondernemers die investeren in aardgasvrije processen of een CO₂-arm bedrijfsgebouw, stellen we een investeringspremie voor die ervoor moet zorgen dat onrendabele toppen van investeringen worden weggenomen. De regeling is aanvullend op de huidige SDE, die niet goed is toegesneden op het mkb.

b. Nul-emissie bestelbusjes haalbaar en betaalbaar. Om een verdere impuls te geven aan het verduurzamen van het wagenpark van bestelauto's, zouden we de ambitie moeten hebben om in 2025 tenminste 200.000 nul-emissie bestelbusjes te kunnen realiseren. Momenteel is een elektrische bestelauto echter ongeveer twee keer duurder dan een bestelauto op diesel. Voor de eerste 50.000 elektrische bestelauto's zijn middelen beschikbaar vanuit het Klimaatakkoord. Willen deze extra ambitie kunnen waarmaken, dan is uitbreiding van de bestaande subsidieregeling (tot maximaal 5.000 euro per bestelbus) noodzakelijk. Tegelijk is het van belang dat de laadinfrastructuur fors wordt uitgebreid. Op deze manier kunnen de grote steden per 2025 gefaseerd overgaan op zero-emissiezones voor bestelbusjes.

c. Garantie voor financiële ontzorging. De meeste ondernemers kunnen klimaatmaatregelen niet goed financieren, omdat deze investeringen niet tot de kernactiviteiten behoren. Met een 'off balance' financiering kunnen de investeringen uit de energiebesparing worden terugbetaald, waarbij de overheid een garantie stelt voor de installateur. Daarnaast wordt een bankkrediet gunstiger via een gerichte borgstelling, een 'groene' BMKB-regeling, waarbij ondernemers door een hoger garantiepercentage van de overheid, meer kun-

nen lenen geleend tegen lagere rentepercentages.

d. Adempauze voor door corona getroffen sectoren. De verplichte energiebesparende maatregelen uit de Wet Milieubeheer kunnen rond de 35.000 á 50.000 euro per bedrijf gaan kosten. Ondernemers in de door corona getroffen sectoren als de horeca – die bijvoorbeeld koelingen moeten vervangen en op inductie moeten gaan koken – hebben simpelweg even geen geld voor deze verplichte maatregelen. We vragen om maatwerk voor ondernemers in deze sectoren. Dat kan door het inlassen van een adempauze voor twee jaar of een subsidieregeling.

Verdere inzet Internationalisering van het MKB

Handel met het buitenland is goed voor de doorgroei van mkb-bedrijven. Ze worden er productiever en innovatiever van. Voor microbedrijven geldt dat internationalisering de kans op productiviteits- en banengroei enorm vergroot, zo blijkt uit de Staat van het MKB van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap. Bovendien draagt export voor een belangrijk deel bij aan onze welvaart. Alle reden om te zorgen dat ondernemers de blik meer op het buitenland (kunnen) gaan richten.

Belang MKB voor export

Onderzoek van het CBS laat zien dat het mkb goed is voor 25 procent van het exportvolume, maar uiteindelijk voor 43 procent van de toegevoegde waarde zorgt. Het CBS heeft dat becijferd door te kijken naar de waardeketens: wie levert wat aan wie. Simpel gezegd: één bedrijf levert een mooie auto, maar daar zit van alles in van Nederlandse toeleveranciers. Deze analyse laat het samenspel zien tussen groot en klein. Het mkb vervult een belangrijke rol als toeleverancier van grote exporterende ondernemingen. Door deel te nemen aan dergelijke waardeketens, kunnen mkb-bedrijven dus profiteren van de mogelijkheden die buitenlandse markten bieden, zonder de aanzienlijke investeringen te hoeven doen die gepaard gaan met het verkennen van nieuwe exportmarkten. De resultaten suggereren daarmee dat grote ondernemingen dienen als 'toegangspoort tot buitenlandse markten' voor het mkb. Omgekeerd draagt het mkb als zeer belangrijke leverancier bij aan het concurrentievermogen van grote ondernemingen op buitenlandse markten. Op talloze andere terreinen is sprake van een dergelijk samenspel, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie⁹.

Dit vragen wij van het kabinet:

- a. **Toegang tot exportfinanciering voor het mkb.** Banken zijn vanwege het relatief hoge risicoprofiel en de hoge transactiekosten terughoudend om export van mkb-bedrijven te financieren. Dat geldt vooral bij activiteiten in 'risicolanden' zoals in Afrika, waar wel een enorm potentieel ligt. De versnippering van financieringsinstrumenten moet snel worden teruggebracht, want zonder financiering geen exportrend mkb.
- b. **MKB KNOP: Nieuwe Europese IMVO-eisen.** Het mkb (tot 500 fte) moet worden uitgezonderd van de op handen zijnde Europese IMVO-wetgeving. Het vastleggen van een IMVO-strategie is een te grote administratieve belasting en het mkb heeft geen *leverage* om zaken in de keten aan te pakken.

⁹Zie Nyenrode, 2020

2.6 Omgeving: van verdrukking naar meer fysieke ruimte om te ondernemen in een veilige omgeving.

Veel mkb-ondernemers zijn lokaal geworteld en betrokken. Zowel voor ondernemers als burgers is het belangrijk dat gemeenten geen structurele tekorten hebben. De steeds maar stijgende kosten van de jeugdzorg bedragen inmiddels de helft van lokale begrotingen. Dat probleem moet snel worden opgelost, beleidsmatig en financieel. Gemeenten hebben geen geld meer voor onderhoud en infra en daar gaan mkb-ondernemers al op korte termijn last van krijgen. Gezonde gemeentefinanciën zijn ook belangrijk omdat lokale lastenstijgingen een snel herstel van getroffen sectoren in de weg zitten. Verder loopt de winkelleegstand mede door corona in 2022 op tot 40 procent. De economische vitaliteit van binnensteden komt dus onder grote druk te staan. Daar staat tegenover dat steeds meer mensen in de binnenstad willen wonen. Uitdaging is dus om op een aantrekkelijke manier wonen, winkelen, recreëren en uitgaan weten te combineren, zodat de sfeer in stadscentra behouden blijft en bedrijven daar weer een buffer kunnen opbouwen.

Bouwopgave

De komende tien jaar (tot 2030) zijn 1 miljoen extra (toekomstbestendige) woningen nodig. Die opgave vraagt om centrale planning van

grote bouwlocaties, een woningbouwfonds voor voorinvesteringen en stapsgewijze verlaging van de verhuurdersheffing in combinatie met prestatieafspraken voor de bouw van midden huurwoningen. Maar bovenal moet de stikstofcrisis worden opgelost.

Dit vragen wij van het kabinet:

- a. **Los structurele tekorten gemeenten snel op door een grotere uitkering uit het Gemeentefonds.** Deze tekorten gaan dit jaar ook een rem op het herstel zetten, door stijgende lokale lasten en een dalend aantal opdrachten van lokale overheden.
- b. **Zorg voor versnelling transformatie binnensteden.** Door de ingewikkelde situatie met verdeeld eigendom in binnensteden en winkelstraten (niet planmatig opgezette gebieden), gaat de transformatie van binnensteden nu te traag. Daarom moet het Rijk samen met provincies, gemeenten en ondernemers de koe bij de horens vatten en de komende vier jaar voldoende middelen reserveren voor een versnelling van deze opgave. Anders slaat in een deel van de binnensteden de verloedering toe.

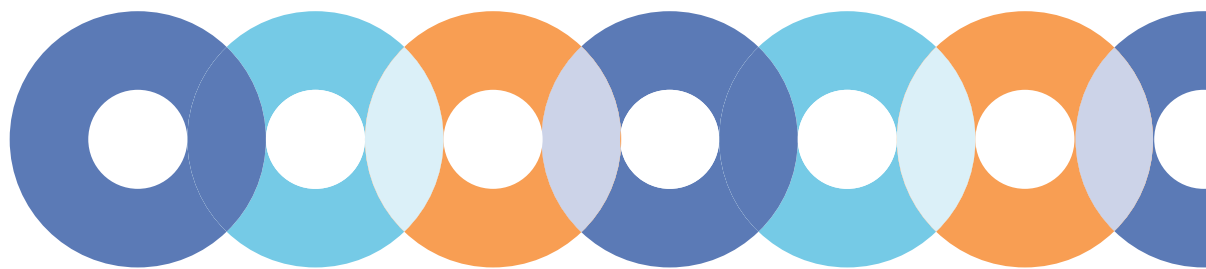
c. Benut de buitenruimte voor woningbouw en ondernemingen. Met de groei van de bevolking en de woningbehoefte komt steeds meer voor dat binnen de beperkte ruimte voor bebouwing (circa 15 procent) ruimte voor bedrijven wordt weggedrukt door oprukkende woningbouw. Er zal een groter deel van Nederland moeten worden gebruikt voor bebouwing om zowel ondernemers als bewoners de ruimte te verschaffen die zij nodig hebben.

d. Een breed gedragen structurele oplossing voor de stikstofproblematiek. Er moet wettelijk een zodanige reductie van stikstofemissies voor 2030 worden vastgelegd, dat de natuur herstelt en er voldoende stikstofruimte is voor economische ontwikkelingen. Die ruimte is er nu niet. Onrendabele toppen voor de investeringen die daarvoor nodig zijn, moeten worden gesubsidieerd op basis van de best beschikbare technieken.

Ondernemers en ondermijning

Ondermijning, waarbij criminelen infiltreren in de bovenwereld, is een toenemend probleem en raakt ook ondernemers. Om ondermijning effectief te kunnen aanpakken, is het cruciaal dat partijen – publiek en privaat – gegevens gaan uitwisselen. Echter, de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) geeft vooralsnog geen groen licht. De huidige regelgeving beschermt niet alleen de privacy, maar ook criminelen. Zij maken dankbaar gebruik van de strenge interpretatie van de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) door de AP. Ondernemers mogen elkaar niet waarschuwen. Overheid en bedrijfsleven mogen waardevolle informatie om criminaliteit te voorkomen niet delen. Ondertussen lijden bedrijven van klein tot groot en in diverse sectoren en regio's schade als gevolg van ondermijning, net als de samenleving als geheel.

e. Maak informatiedeling ondermijning mogelijk. Maak prioriteit van het mogelijk maken van informatiedeling om ondermijning samen te bestrijden. Onderzoek wat mogelijk en toegestaan is onder de AVG en wat eventueel in de AVG veranderd moet worden om voor een effectieve criminaliteitsbeheersing.

V N O N C W

 MKB
Nederland